

IMPLICAȚII ALE PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

COVID-19 PANDEMIC IMPLICATIONS ON HIGHER EDUCATION

Anastasia Oceretnî, dr., conf.univ., Universitatea de Stat din Moldova

ORCID:0000-0002-4648-7921

Stela Milicenco, dr., conf.univ., Universitatea de Stat din Moldova

ORCID: 0000-0001-6996-1182

Rezumat. *Ultimii doi ani au fost marcați de pandemia COVID-19, provocând schimbări în toate domeniile vieții sociale. Întreg sistemul educațional, inclusiv cel superior, a fost obligat să activeze în condiții noi. Modelele adaptate ca răspuns la pandemie au fost inovative. În condițiile date se impune necesitatea cercetării interdisciplinare a implicațiilor pandemiei asupra sistemului. În cadrul studiului sunt prezentate principalele concluzii ale cercetării sociologice exploratorii desfășurate în rândul studenților și cadrelor didactice ale FPȘESAS (USM), prin care s-au evidențiat opiniile și percepțiile cu privire la oportunitățile și dificultățile în organizarea și desfășurarea instruirii universitare în perioada pandemică.*

Cuvinte cheie: *pandemia COVID-19, învățământ superior, platforme educaționale online, sondaj*

Abstract: *The last two years have been marked by the COVID-19 pandemic, causing changes in all areas of social life. The educational system, including the higher one, has been pushed towards new conditions of activity. The models adapted in response to the pandemic have been innovative. Under the given conditions, there is a need for interdisciplinary researches of the implications of the pandemic on the system. The study presents the main conclusions of the exploratory sociological research conducted among students and teachers of FPSSSW (MSU), which highlighted the views and perceptions on opportunities and difficulties in organizing and conducting university training during the pandemic.*

Key-words: *COVID-19 pandemic, higher education, online platform, survey*

Dezvoltarea civilizației mondiale relevă dependența progresului de evoluția sistemului educațional ca una dintre cele mai importante instituții sociale care asigură formarea conștiinței publice și a capitalului uman. În cadrul sistemului educațional rolul învățământului superior este de necontestat, contribuind direct la formarea profesioniștilor și a elitei intelectuale [1, p. 86]. În acest context, universitățile sunt adevărate centre culturale, în cadrul cărora se crează și perpetuiază valori și norme.

Ultimul an (2020) a marcat viața universitară, ca și întreaga viață socială, la nivel global, prin instituirea unor noi reguli determinate de pandemia COVID-19, creând în acest sens incertitudini cu privire la organizarea proceselor și implicațiilor acesteia. Răspunsul universităților la COVID-19 a reprezentat o reorganizare a procesului educațional prin aplicarea de formule flexibile: de la prezență fizică în grupuri limitate până la desfășurarea studiilor în format online, intervenindu-se prin măsuri și acțiuni inovative. În vederea gestionării situației pandemice, autoritățile naționale au aprobat o serie de norme și reglementări cu privire la organizarea procesului educațional, inclusiv instruire, evaluare și admitere, dar în condițiile autonomiei universitare, fiecare instituție de învățământ superior și-a elaborat regulamente și planuri individuale de desfășurare a activităților științifico-didactice.

În plan național, situația curentă a relevat importanța avansării procesului de reinginerie a învățământului superior, atât pentru asigurarea dreptului tinerilor la educație de calitate, cât și respectarea drepturilor personalului universitar la activitate de muncă decentă și în siguranță. În același timp, în noile contexte se impune necesitatea desfășurării de studii comprehensive, interdisciplinare, focusate pe măsurarea impactului economic, social, educațional, cultural etc. al pandemiei, inclusiv asupra educației universitare și a actorilor implicați.

Studiul sociologic „Oportunități și dificultăți în desfășurarea învățământului superior online în perioada pandemică”, desfășurat în noiembrie 2020 – februarie 2021, de către Departamentul Sociologie și Asistență Socială a USM a permis explorarea opiniilor studenților de la Ciclul I Licență și Ciclul II Master și a cadrelor didactice ale FPSESAS (USM) cu privire la adaptarea la noile condiții de organizare și desfășurare a educației universitare, fiind unul din primele studii sociologice exploratorii la nivel universitar. Studiul sociologic a cuprins aplicarea online a unui chestionar, pe un eșantion de 171 studenți și 33 cadre didactice.

Rezultatele studiului sociologic au stabilit că pandemia COVID-19 a afectat modul și stilul de viață al studenților, fiind afectate negativ în special starea de sănătate mentală (44,4%), în situația în care 39,2% s-au simțit confuși, 28,1% - au avut emoții, 22,2% s-au simțit frustrați.

Totodată s-a evidențiat că pandemia a impactat negativ viața studenților în aspect de timp liber (39,2%), bunăstare materială (38,6%) și timp de muncă (36,3%). Fiecare al treilea student a menționat că pandemia a afectat negativ starea de sănătate fizică (a se vedea Figura 1).

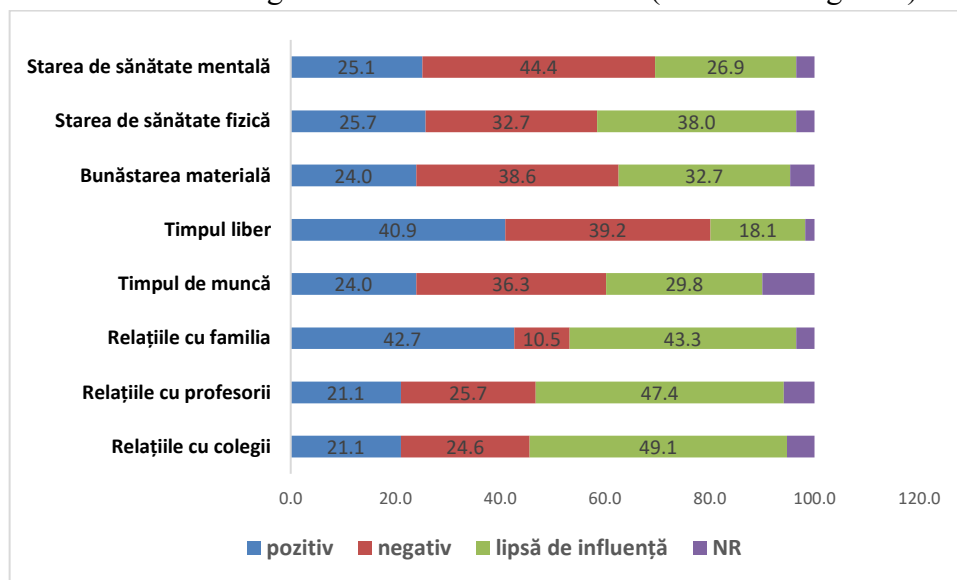

Fig.1. Opinii ale studenților cu privire la domeniile afectate de pandemia COVID-19 (%)

În aspect pozitiv, aproximativ 43% dintre studenți grație pandemiei și-au îmbunătățit relațiile cu familia, iar aproximativ 41% timpul liber. Datele cercetării au evidențiat că aproximativ 46% dintre studenți au indicat o durată a timpului liber în timpul săptămânii de 2-4 ore, iar 37,4% - mai puțin de 2 ore.

Urmare a analizei datelor statistice naționale [2], pandemia a contribuit la sporirea numărului tinerilor înmatriculați în cadrul instituțiilor de învățământ superior din țară, în condițiile în care au fost impuse o serie de restricții de ordin sanitaro-epidemiologic în majoritatea țărilor. Astfel, în anul de studii 2020-2021 au fost înmatriculați 21514 tineri sau cu 2101 mai mulți comparativ cu anul de studii 2019-2020. Cea mai mare creștere a fost înregistrată la Ciclul I Licență, creșterea fiind cu aproximativ 2000, iar la Ciclul II Master cu doar 0,1 mii.

În aspect educațional datele evidențiază că pentru aproximativ jumătate din studenți relațiile cu cadrele didactice nu au fost schimbate urmare a pandemiei, în timp ce a patra parte au indicat asupra deteriorării acestor relații, care ar putea fi determinată de slaba interacțiune și comunicarea intermediată online. De asemenea mai mult de a cincea parte din studenți și-au îmbunătățit relațiile cu profesorii. Totodată cooperarea student-profesor în cadrul orelor online este apreciată foarte bine (24%) și bine (67,3%) de studenți, ceea ce indică asupra concentrării ambilor parteneri ai procesului educațional asupra menținerii unei relații amicale inclusiv la distanță.

Trecerea la noul format al educației a fost marcată de o serie de dificultăți. În opinia a mai mult de jumătate din cadrele didactice și a studenților participanți la studiu cele mai mari impedimente au fost *slaba funcționare a platformelor educaționale* și *conexiunea precară la rețeaua de internet*, dat fiind suprasolicitarea acestora dar și neajustarea acestora la un flux crescut de utilizatori. În același timp, aproximativ a cincea parte a respondenților (atât cadre didactice, cât și studenți) au indicat asupra *lipsei reglementărilor clare la nivel național și universitar* cu privire la gestionarea situației pandemice.

În noile condiții cadrele didactice au fost puse în fața soluționării problemei de a asigura interacțiunea cu studenții. În perioada pandemică acestea au desfășurat activitatea de instruire prin intermediul a multiple platforme educaționale și mijloace de comunicare, fiind determinate de o serie de factori, printre care cel mai important fiind reglementările universitare și accesibilitatea platformei pentru studenți (a se vedea Figura 2). În alegerea platformei, aproximativ 58% dintre studenți au fost consultați de cadrele didactice, astfel încât să se asigure participarea acestora la ore.

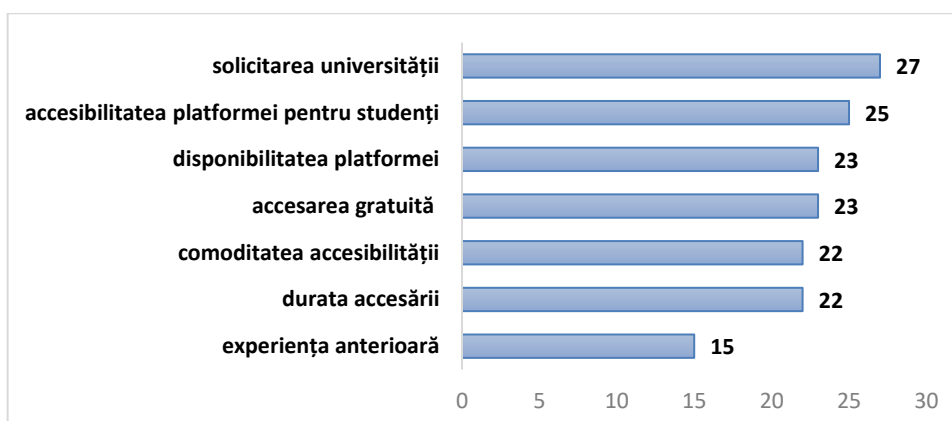

Fig.2. Factorii în alegerea de către cadrele didactice a platformelor educaționale (număr absolut)

Studiul a relevat că doar a treia parte dintre cadrele didactice participante aveau o experiență mai mare de 3 ani de a preda prin intermediul platformelor online, iar altă a treia parte aveau o experiență mai mică de 1 an, ceea ce indică asupra faptului că pandemia a impus formarea de noi abilități digitale în rândul cadrelor didactice.

Platforma mai des utilizată în procesul de instruire a fost Zoom, fiind menționată de mai mult de 80% dintre studenți și 27 dintre cadrele didactice. Platforma educațională Moodle a fost indicată de 57,3% dintre studenți și 19 cadre didactice, fiind a doua în topul platformelor utilizate în semestrul II al anului de studii 2019-2020. Totodată accesarea gratuită a instrumentelor Google a favorizat utilizarea acestora în activitatea didactică: aproximativ 27% dintre studenți au avut ore mediate prin Google Meet sau Google Classroom. Grație instruirilor desfășurate atât pentru studenți, cât și cadre didactice, în anul de studii 2020-2021 (semestrul 1) majoritatea cadrelor didactice au desfășurat preponderent activitatea de muncă prin intermediul platformei educaționale universitare Moodle (93,9% dintre studenți au realizat studiile prin Moodle). Totuși o parte din

discipline au fost predate prin intermediul Zoom sau Google Meet. Chiar dacă majoritatea cadrelor didactice participante la studiu au participat la instruirii dedicate utilizării platformei universitare Moodle, trecerea la aceasta a fost realizată treptat, fiind necesare în continuare consolidate abilitățile digitale ale cadrelor didactice.

Indiferent de platforma utilizată, aproximativ 70% dintre studenți sunt mulțumiți de predarea online. În timp ce aproximativ 20% sunt mulțumiți în foarte mică măsură sau deloc de învățământul la distanță. Acest fapt ar putea fi determinat prin multitudinea situațiilor problematice cu care s-au confruntat studenții pe parcursul orelor online (a se vedea Figura 3), dintre care conexiunea la internet și deconectarea energiei electrice sunt cel mai frecvent menționate situații problematice.

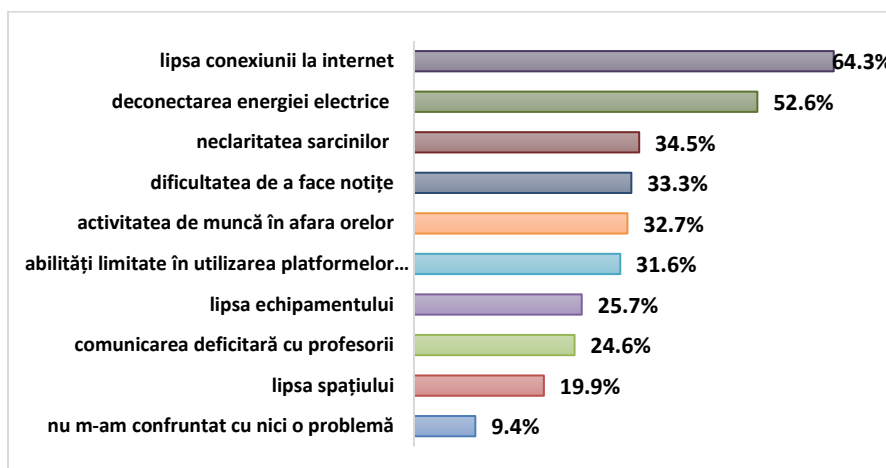

Fig.3. Situații problematice cu care s-au confruntat studenții în perioada desfășurării învățământului la distanță

Totodată a patra parte dintre studenți aveau probleme cu dotarea cu echipamente, iar aproximativ a cincea parte – probleme cu spațiul. În același timp, mai mult de a treia parte dintre studenți, în special cei de la anul 1, s-au confruntat cu probleme determinate de necunoașterea și slaba adaptare la sistemul universitar: dificultatea de a face notițe și neclaritatea sarcinilor.

Pandemia COVID-19 a lăsat amprenta și asupra organizării stagiilor de practică și a elaborării atât a tezelor de licență/master, cât și a realizării sarcinilor de lucru individual. Chiar dacă mai mult de 71% dintre studenții respondenți au fost mulțumiți (în foarte mare măsură și mare măsură) de modul în care s-au desfășurat stagiile de practică, 31% dintre studenți consideră că este mai dificilă desfășurarea stagiului de practică în perioada pandemică comparativ cu perioada de până la pandemie. Aceste date pot fi explicate prin dificultățile cu s-au confruntat aceștia în realizarea stagiului de practică, precum: imposibilitatea de a desfășura stagiul în format offline (57,1% din totalul studenților care au desfășurat stagiul de practică), comunicarea deficitară cu reprezentanții bazelor de practică (16,3%) și cu coordonatorul stagiului de practică (8,2%) etc. În procesul de elaborare a tezelor de licență/master principalele provocări au fost accesul limitat la sursele bibliografice (35,7%), comunicarea deficitară cu coordonatorul științific (25,1%), conexiunea slabă la internet (17,5%) și altele. Totuși mai mult de a treia parte dintre studenți nu s-au confruntat cu nici o dificultate în elaborarea tezelor.

Realizarea sarcinilor de studiu individual a fost influențată de pandemie, peste 49% dintre studenți au indicat asupra dificultății realizării acestora comparativ cu perioada prepandemică. În mare parte dificultatea este determinată de comunicarea online deficitară (57,9%) și accesul limitat la surse bibliografice (54,4%).

Realitățile anilor 2020-2021 au scos în evidență o slabă pregătire pentru situații de criză a tuturor sistemelor. Dar în cazul în care este în joc viața și sănătatea oamenilor, mecanismele aplicate trebuie să asigure protecția acestora. Astfel, datele studiului au relevat o îngrijorare atât a cadrelor didactice, cât și a studenților cu privire la sănătatea proprie: în cazul în care situația pandemică nu se va îmbunătăți, aproximativ 51% dintre studenți ar pleda pentru studiile online, iar 35% - mixt. Doar 14% ar accepta studiile offline. În cazul cadrelor didactice, aproximativ ¾ optează pentru învățământul online în situația în care condițiile epidemiologice nu se vor îmbunătăți.

Implicațiile învățământului online pot fi sesizate urmare a analizei următoarelor date.

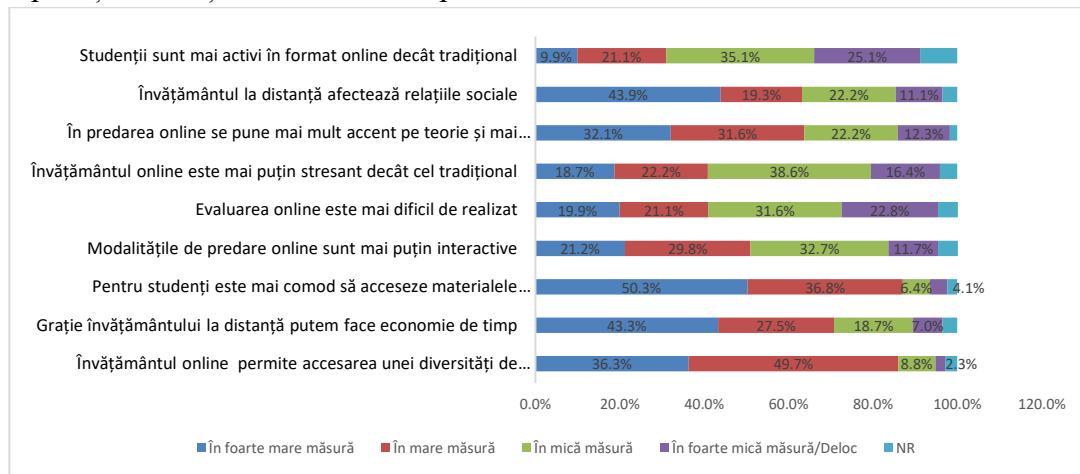

Fig.4. Opinii ale studenților cu privire la învățământul online

Aproximativ 71% dintre studenți consideră că învățământul la distanță oferă posibilitatea de a economisi timp, iar 86% consideră că acesta oferă posibilitatea accesării unei diversități de informații indiferent de locație sau perioadă (a se vedea Figura 4).

Totodată mai mult de 60% dintre studenți afirmă că activismul lor a fost afectat de pandemie, iar 51% consideră că modalitățile de predare online sunt mai puțin interactive. În același timp, 63,2% dintre studenți consideră că instruirea la distanță afectează sistemul relațiilor sociale, situație confirmată și de datele cu privire la relațiile dintre studenți (a se vedea Figura 1).

Studiul sociologic exploratoriu desfășurat a permis formularea următoarelor **concluzii** și **recomandări**:

- învățământul național superior necesită o regândire și modernizare din perspectiva asigurării răspunsului la situații de criză,
- formarea continuă a abilităților digitale a cadrelor didactice reprezintă una din măsurile necesare a fi implementate pentru a asigura adaptarea firească la noile condiții de muncă,
- cercetarea și dezvoltarea de noi metode de predare-învățare-evaluare interactive,
- dezvoltarea de servicii de consiliere psihologică atât pentru studenți, cât și pentru cadrele didactice pentru asigurarea unei stări emoționale adecvate,
- digitalizarea continuă a bibliotecilor prin sporirea accesului la resurse bibliografice,
- desfășurarea de studii interdisciplinare cu privire la impactul pandemiei asupra domeniului educației universitare, inclusiv asupra calității acesteia.

Referințe:

- BULGARU M., OCERETNÎI A. Tineretul studios: dimensiuni ale identității sociale. Chișinău: CEP USM, 2012. ISBN 978-9975-71-068-8.
- Activitatea instituțiilor de învățământ superior în anul de studii 2020/21. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala__07%20INV__INV060/INV060900.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802